

บทคัดย่อ

ชื่อโครงการวิจัย: แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการโคเนื้อสำหรับภาคใต้ตอนล่าง
ผู้วิจัย: ไชยวรรณ วัฒนจันทร์ เกลิงศักดิ์ อังกูรเศรษฐ์ กนกพร ภาชีรัตน์ ปัญญา สัจจาพันธ์ และสุชาติ สุขสถิตย์

จากการศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและการตลาดโคเนื้อและเนื้อโคและ (2) หาข้อเสนอแนะที่เหมาะสมสำหรับการจัดการโคเนื้อในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่างซึ่งได้แก่ จังหวัดสงขลา พัทลุง ตรัง สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและการใช้แบบสอบถาม จำแนกประเด็นที่สอบถามออกเป็น 3 ประเด็น คือ ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการเลี้ยง และข้อมูลด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อโดยสอบถามผู้ประกอบการเลี้ยงโคเนื้อ จำนวน 339 ราย

ในประเด็นของผู้เลี้ยงโคเนื้อ จากการศึกษาพบว่าผู้เลี้ยงส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการเลี้ยงเพื่อจำหน่ายมากที่สุด (ร้อยละ 43.61) รองลงมา คือ เลี้ยงเพราะชอบเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 20.30 เพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ร้อยละ 19.55 และเพื่อบริโภคภายในครัวเรือน ร้อยละ 16.54 ตามลำดับสำหรับพันธุ์โคเนื้อที่เกษตรกรเริ่มต้นเลี้ยงมากที่สุด (ร้อยละ 76.27) คือโคพื้นเมือง รองลงมา คือ โคเนื้อลูกผสม (บราห์มัน หรือชาร์โรเลย์) ร้อยละ 20.34 และพันธุ์บราห์มันร้อยละ 3.39 ตามลำดับ โดยผู้เลี้ยงส่วนใหญ่เลี้ยงโคเนื้อจำนวนตั้งแต่ 1-5 ตัวร้อยละ 46.80 รองลงมา คือ เลี้ยงโคเนื้อจำนวนตั้งแต่ 6-10 ตัว ร้อยละ 40.24 ตั้งแต่ 11-15 ตัว ร้อยละ 8.54 และเลี้ยงโคเนื้อจำนวนมารองลงมา คือ เลี้ยงแบบปล่อยหากินตามธรรมชาติร้อยละ 37.50 และเลี้ยงแบบขังคอกสลับกับการปล่อยแบบจำกัดร้อยละ 2.86 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ผู้เลี้ยงโคส่วนมาก (ร้อยละ 57.14) ไม่มีแปลงหญ้าสำหรับเลี้ยงโคเนื้อ แต่ใช้แหล่งพืชอาหารสัตว์จากพื้นที่สาธารณะในการปล่อยแทะเล็ม หรือตัดหญ้าให้โคกิน

เนื่องจากพืชอาหารเป็นปัจจัยทางด้านอาหารที่สำคัญสำหรับการเลี้ยงโค จากการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร พบว่าภาคใต้ตอนล่างมีจำนวนประชากรสัตว์เคี้ยวเอื้องทั้งสิ้น 600,962 ตัว มีความต้องการอาหารหยาบประมาณ 3,465,876.5 กิโลกรัมวัตถุดิบแห้งต่อวัน หรือเท่ากับ 11,541,368.75 กิโลกรัมสดต่อวัน เมื่อพิจารณาเฉพาะประชากรโคเนื้อซึ่งมีจำนวน 461,596 ตัว พบว่ามีโคเนื้อมีความต้องการอาหารหยาบประมาณ 3,231,172 กิโลกรัม (วัตถุดิบแห้ง)ต่อวัน หรือเท่ากับ 10,759,802.76 กิโลกรัมสดต่อวัน แต่พื้นที่สามารถผลิตพืชอาหารสัตว์ได้เพียง 2,404,811 กิโลกรัม (วัตถุดิบแห้ง)ต่อวัน ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าปริมาณพืชอาหารสัตว์ในพื้นที่มีไม่เพียงพอกับแนวคิดในการเพิ่มจำนวนโคเนื้อและสัตว์เคี้ยวเอื้องชนิดอื่นในรูปแบบฟาร์ม การเพิ่มพื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

สำหรับวิธีการจำหน่ายโคเนื้อของเกษตรกรผู้เลี้ยง พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 94.00) นิยมจำหน่ายแบบขายเหมาทั้งตัว ซึ่งส่วนมากจำหน่ายในราคาที่สูงกว่า 12,000 บาทต่อตัว ร้อยละ 36.36 รองลงมา ร้อยละ 29.55 จำหน่ายในราคาตั้งแต่ 5,001-8,000 บาทต่อตัว ร้อยละ 20.45 จำหน่ายในราคาตั้งแต่ 8,001-10,000 บาทต่อตัว และร้อยละ 13.64 จำหน่ายในราคาตั้งแต่ 10,001-12,000 บาทต่อตัว โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 73.68) จำหน่ายโคครั้งละ 1-2 ตัว สำหรับสถานที่จำหน่ายโคเนื้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างนิยมจำหน่ายโคให้แก่พ่อค้าที่มาซื้อเองถึงบ้าน ร้อยละ 95.12 ส่วนการจำหน่ายโดยการซื้อขายกับเพื่อน หรือสำหรับพิธีทางศาสนา มีจำนวนเท่ากัน คือ ร้อยละ 4.88 ทั้งนี้ไม่พบการนำไปส่งโรงฆ่าโดยตรง และนำไปขายตลาดนัดโค

เมื่อพิจารณาถึงการบริโภคเนื้อโค พบว่าผู้บริโภคส่วนมากในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล (ร้อยละ 52.88) นับถือศาสนาอิสลาม รองลงมา ร้อยละ 46.78 นับถือศาสนาพุทธ และร้อยละ 0.34 นับถือศาสนาคริสต์ ยกเว้นผู้บริโภคในจังหวัดพัทลุง สงขลา และตรังที่ส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ ทั้งนี้ผู้บริโภคส่วนใหญ่ นิยมบริโภคเนื้อโคเป็นลำดับที่ 4 รองจากเนื้อปลา เนื้อไก่ และอาหารทะเล สำหรับเหตุผลหลักที่เลือกบริโภคเนื้อโค เพราะชอบในรสชาติของเนื้อทั้งนี้ เนื้อโคจากโคพื้นเมืองได้รับความนิยมบริโภคมากที่สุด โดยผู้บริโภคนิยมซื้อเนื้อโคสด (เนื้อร้อน) จากตลาดสดมาประกอบอาหารมากที่สุด และนิยมเลือกซื้อเนื้อส่วนเนื้อสันนอกและสันในมากที่สุด ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้บริโภคในพื้นที่บริโภคเนื้อโคประมาณ 0.5-1 กิโลกรัมต่อสัปดาห์

ดังนั้น จึงควรวางรูปแบบการบริหารจัดการเลี้ยงโคเนื้อสำหรับภาคใต้ตอนล่างที่เหมาะสมสำหรับเกษตรกร นอกจากนี้การสร้างกลุ่มผู้ผลิตพืชอาหารสัตว์หรืออาหารทางเลือกอื่นๆ รวมทั้งการพัฒนาพื้นที่แปลงหญ้าสาธารณะ และการสร้างเครือข่ายของผู้เลี้ยงโคเนื้อเป็นภารกิจที่จะต้องดำเนินการ

Abstract

Research title: Development Plan for Beef Cattle Management in the Lower Southern Provinces

Researchers: Chaiyawan Wattanachant, Telerngsak Angkuraseranee, Kanokporn Pacheerat,
Banha Satchaphan and Suchart Suksathit

The aims of this study were (1) to determine the circumstances associated with the production and marketing of beef cattle and its meat, and (2) to suggest a suitable strategy for beef cattle production for the lower southern part of Thailand (Trang, Phatthalung, Satun, Songkhla, Pattani, Yala and Naratiwat). Data from documents and queries were used in this study. A questionnaire was divided in to three parts: general information about beef cattle farmers, information about modes of beef cattle rearing, and information about the economic situation of farmers. Interviews were provided by a total of 339 cattle farmers.

From the results, information from the farmers indicated that the main objective for rearing beef cattle was for food distribution (43.61%) followed by rearing beef cattle as a personal preference (20.30%), for religious activities (19.55%) and for household consumption (16.54%). Native cattle was the most popular breed (76.27%) raised by farmers, followed by crossbreeds between Brahman or Charolais with native (20.34%), and finally Brahman (3.39%). In terms of number of cattle reared, it was found that farmers like to keep about 1-5 cattle for one production cycle (46.80%), followed by 6-10 (40.24%), 11-15 (8.54%) and more than 16-20 head (4.24%), respectively. In addition, cattle were mostly tethered (50.00%) nearby a household or crop plantation, while 37.50 and 2.86% of them were freely grazed in natural pasture or reared under semi-intensive systems. However, most farmers had no pasture area (57.14%), but used public or natural land for grazing or cut grass off of it as cattle feed.

Roughage is an important factor in terms of diet in the raising of beef cattle. Analysis of the data from documents indicated that in the lower southern area, the number of ruminants was 600,962 head which need roughage in quantities of approximately 3,465,876.5 kg dry matter (DM)/day or 11,541,368.7 kg (fresh wt.)/day. When considering only the number of beef cattle reared in this part, 461,596 head of cattle were found which would consume approximately 3,231,172.0 kg DM/day or 10,759,802.7 kg (fresh wt.)/day. However, an estimate of how much roughage can be produced by this part of the land comes to only 2,404,811.0 kg DM/day. Therefore, it can be said that the amount of roughage in this area is inadequate to support the idea of increasing the number of beef cattle and other ruminants. Increasing forage crops in this area is therefore necessary.

With regard to distribution, by far most of the sample group preferred selling beef as live cattle (94.00%). They normally earned more than 12,000 baht/head (36.36%) followed by 5,001-8,000 baht/head (29.55%), 8,001-10,000 baht/head (20.45) and 10,001-12,000 baht/head (13.64), respectively. The number of cattle sold was mostly in the range of 1-2 at a time (73.68%). From this study, ninety five percent of cattle were

sold right at the farm to local merchants (95.12%), while 4.88% of them were sold to neighbors, and 4.88% were sold for religious activities. No cattle was sold directly for slaughter or sold at the cattle market.

Regarding beef consumption, it was found that most of consumers in the provinces of Pattani, Yala, Narathiwat and Satun were Muslim (52.88%) followed by Buddhist (46.78%) and Christian (0.34%), respectively. Elsewhere in the lower south, consumers in the provinces of Phatthalung, Songkhla and Trang were mostly Buddhist. In terms of meat preference, it was indicated that beef was mostly the fourth choice of the consumers who preferred fish as their first choice followed by chicken and seafood. The main reason for beef consumption was having a taste for beef, and the meat of native cattle was the most accepted. Warm fresh meat from the fresh market was most commonly purchased for household use. From interviews, the most popular beef cuts for household consumption were loin and fillet. Consumers normally consumed about 0.5-1 kg per week.

Therefore, appropriate guidelines for management of beef cattle production in the lower southern area should be designed. In addition, establishment of forage production groups or other alternative feed groups, including public pasture development groups, and networks of beef cattle raisers is a mission that must be carried out.

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณสำนักงานกองทุนวิจัย (สกว.) และขอขอบคุณศูนย์เครือข่ายวิจัยเทคโนโลยีเนื้อสัตว์ คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง ที่กรุณาให้การสนับสนุนทุนวิจัย ขอขอบพระคุณ รศ. ดร.จุฑารัตน์ เศรษฐกุล ที่กรุณาให้การสนับสนุนและคำแนะนำต่างๆ สำหรับการทำวิจัย ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการปศุสัตว์เขต 9 (สพ.ญ. ไชยสิทธิ์ วัฒนลักษณ์กุล) และปศุสัตว์จังหวัดทุกจังหวัดในพื้นที่ปศุสัตว์เขต 9 นายด่านกักกันสัตว์สงขลาและนายด่านกักกันสัตว์นราธิวาสที่กรุณาให้การสนับสนุนบุคลากรและข้อมูลสนับสนุนการวิจัย ขอขอบคุณกลุ่มผู้ประกอบการค้าโคมีชีวิต เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในพื้นที่ปศุสัตว์เขต 9 ที่กรุณาให้สัมภาษณ์และข้อมูลประกอบการวิจัย ขอขอบคุณหัวหน้าภาควิชาสัตวศาสตร์ (รศ.ดร.วันวิสาข์ งามผ่องใส) คุณนนทิดา ไชยทอง คุณนัสวัล บุญวงศ์ และคุณสันติ หมัดหมั่น ที่ให้การจัดการข้อมูลประกอบการวิจัย

คณะผู้วิจัย